

บทนำ

ปัจจุบันวิถีชีวิตของประชาชนไทย ได้เปลี่ยนแปลงไปมากโดยเฉพาะผู้อยู่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเริ่มมีรูปแบบการบริโภคอาหารต่างไปจากเดิม อันมีผลทำให้เกิดภาวะทุพโภชนาการขึ้นในกลุ่มต่างๆ เช่น โรคอ้วน ภาวะไขมันในเลือดสูง ทำให้เกิดโรคหลอดเลือดอุดตัน โรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง โรคข้อ และอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการเฝ้าระวังและติดตามทางโภชนาการควบคู่กับการออกกำลังกายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ และกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้จะต้องเน้นการดูแลด้านสุขภาพให้ได้รับสารอาหารพอเพียงกับความต้องการของร่างกาย

การจัดตั้งคลินิกไร้พุง (Diet & Physical Activity Change Clinic : DPAC) ในสถานพยาบาลต่างๆ เพื่อการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มวัยทำงานด้านโภชนาการกับการออกกำลังกาย จึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้งานส่งเสริมสุขภาพอนามัยวัยทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ในการทำให้ประชาชนมีสุขภาพดีโดยทั่วหน้า

ความเป็นมาและความสำคัญ

องค์การอนามัยโลกได้ประกาศในปี ค.ศ. 1997 ว่า ภาวะโภชนาการเกินและโรคอ้วน เป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญซึ่งต้องเร่งแก้ไข เนื่องจากเป็นปัญหาหนึ่งซึ่งนำไปสู่ผลกระทบต่อสุขภาพ เศรษฐกิจ และปัญหาทางจิตสังคมอย่างชัดเจน โรคที่เป็นผลกระทบจากภาวะโภชนาการเกินและโรคอ้วนต่อสุขภาพที่พบในผู้ใหญ่ ได้แก่ ข้อเข่าเสื่อม ภาวะอัมพฤกษ์ อัมพาต ความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดหัวใจ เบาหวาน ไขมันในเลือดสูง มะเร็งลำไส้ โรคซึมเศร้า เป็นต้น และยังพบว่าการตายในผู้ที่อายุระหว่าง 20 – 74 ปี กว่าครึ่งหนึ่ง มีผลมาจากความอ้วน ซึ่งโรคหัวใจและหลอดเลือดยังเป็นสาเหตุการตายของคนทั่วโลก ปีละ 17 ล้านคน และมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น โดยคาดว่าอีก 15 ปีข้างหน้า หรือในปี พ.ศ. 2565 ทั่วโลกจะมีผู้เสียชีวิตจากโรคดังกล่าว ประมาณ 25 ล้านคน ซึ่งจะมีประชากรในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาประมาณ 19 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 76 ของผู้เสียชีวิตทั้งหมด ปัญหาสุขภาพเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดการสูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาโรค เป็นภาระของครอบครัวและประเทศ นอกจากนี้ยังปรากฏว่า ร้อยละ 2-8 ของค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประชาชนในปัจจุบันเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นผลกระทบจากโรคอ้วน ถ้าเป็นเช่นนี้ต่อไปในอีก 10 ปีข้างหน้าค่าใช้จ่ายในส่วนนี้จะเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก ในทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้หลายประเทศทั่วโลกมีปัญหาเกี่ยวกับความชุกของภาวะโภชนาการเกินและโรคอ้วนเพิ่มขึ้นในทุกกลุ่มอายุอย่างรวดเร็ว

โรคอ้วนลงพุง (Metabolic Syndrome) เป็นอาการเจ็บที่หลายคนคาดไม่ถึง คนที่อ้วนลงพุง จะมีการสะสมของไขมันในช่องท้องมากเกินไป โดยมีเส้นรอบเอวของเพศชายเกิน 36 นิ้ว หรือ 90 เซนติเมตร เพศหญิงเกิน 32 นิ้ว หรือ 80 เซนติเมตร ซึ่งไขมันเหล่านี้จะแตกตัวเป็นกรดไขมันอิสระเข้าสู่ตับ มีผลให้อินซูลินออกฤทธิ์ได้ไม่ดี เกิดภาวะดื้อต่ออินซูลิน ซึ่งเป็นสาเหตุของโรคเบาหวาน และจากการสำรวจ “ภาวะอาหารและโภชนาการแห่งชาติ” พ.ศ.2546 - 2547 ของ

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พบว่า คนไทยอายุ 19 - 74 ปี มีเส้นรอบเอวเกินเกณฑ์มาตรฐาน สูงถึง 28.3% และในการสำรวจสุขภาพประชากรไทยปีล่าสุด พ.ศ. 2547 พบว่า ประชากรในประเทศไทย ที่อายุมากกว่า 35 ปี มีเส้นรอบพุงเกินกำหนดประมาณ 9.3 ล้านคน โดยพบในเพศหญิงมากกว่า เพศชาย คือ เพศหญิงอ้วนลงพุง 52% ผู้ชาย 22% และในรอบ 7 ปีที่ผ่านมา มีคนไทยเป็นโรคอ้วนลงพุง เพิ่มขึ้น 1.3 เท่า ในเขตเมืองเพิ่มถึง 45% ในชนบท 34% และคนที่มียูเอวเพิ่มขึ้นทุก 5 เซนติเมตร จะมี โอกาสเป็นโรคเบาหวานเพิ่ม 3-5 เท่า จะเห็นได้ว่าเอวใหญ่ขึ้นเท่าไรก็ยิ่งเจ็บป่วยและตายเร็วขึ้นเท่านั้น จากการสำรวจสภาวะอ้วนลงพุงในประชาชนของกรมอนามัย ปี 2550 พบว่า คนไทยอายุมากกว่า 15 ปี ขึ้นไป เพศชายมีภาวะอ้วนลงพุงร้อยละ 24 และเพศหญิงร้อยละ 60 โดยพบในผู้หญิงมากกว่าชาย ถึง 2.5 เท่าตัว ภาวะอ้วนลงพุงส่วนใหญ่จะเกิดจากพฤติกรรมกรับบริโภค กรรมพันธุ์ และไม่ออกกำลังกาย ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคเรื้อรังตามมา เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ หลอดเลือดสมองและมะเร็ง ประเทศไทยเรียกว่า โรควิถีชีวิตคือไม่ได้เกิดจากการติดเชื้อโรค แต่เกิดมา จากสาเหตุการใช้วิถีชีวิตแบบสังคมเมืองสมัยใหม่ที่มีพฤติกรรมกรับเปลี่ยนแปลงไป จากการสำรวจของกระทรวงสาธารณสุข พบว่า โรคหัวใจและหลอดเลือด ติดอันดับ 1 ใน 3 สาเหตุหลัก ของการป่วยและตายของคนไทย ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา มีจำนวนผู้ป่วยที่เข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล เพิ่มขึ้น 3-17 เท่าตัว ข้อมูลใน พ.ศ.2546 พบว่า มีผู้เสียชีวิตด้วยโรคนี้สูงถึง 40,092 ราย หรือชั่วโมง ละ 5 คน ที่สำคัญคือ ผู้ป่วยโรคหัวใจและหลอดเลือดมีอายุน้อยลงกว่าในอดีต

ปัจจุบันประชาชนในวัยทำงานส่วนใหญ่จะนั่งโต๊ะทำงานมีการเคลื่อนไหวร่างกายน้อยไม่ค่อยมี เวลาออกกำลังกายและไม่ค่อยสนใจเรื่องอาหารเพราะมีประชุม มีอาหารว่าง มีงานเลี้ยงตอนเย็น กินไป คุยกันเรื่องงานไป รวมทั้งบริโภคอาหารหวาน มัน และเค็มเพิ่มขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่มาจากขนมขบเคี้ยว ดื่มน้ำอัดลมและเครื่องดื่มประเภทกาแฟและน้ำผลไม้ที่เติมน้ำตาลแทนการดื่มน้ำเปล่า ซึ่งอาหาร สำเร็จรูปประเภทถุง มีวางจำหน่ายหาซื้อง่าย ราคาถูก การโฆษณาอาหารที่ให้พลังงานสูง อาหารบริการ ด่วนและบริการส่งถึงบ้านทำให้อาหารที่ให้พลังงานสูงที่นานๆ เคยได้กินที กลายเป็นสิ่งที่กินได้ทุกวัน และในการลดน้ำหนักของประชาชน ยังมีบางกลุ่มที่ยังมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร โดยเฉพาะอาหารเช้า ซึ่งบางคนงดอาหารเช้าแต่ดื่มน้ำกาแฟ ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง อาหารมื้อ เช้าเป็นมื้อที่สำคัญและจำเป็นมาก ต้องรับประทานทุกวัน เพื่อกระจายพลังงานอาหารให้เหมาะสมกับความ ต้องการ นอกจากจะช่วยให้ร่างกายไม่หิวมากในช่วงบ่ายแล้ว ยังควบคุม ปริมาณอาหารในมื้อเย็นให้กิน น้อยลงได้ และยังพบว่าคนไทยกินผักผลไม้ไม่พอ โดยเฉลี่ยกินผักและผลไม้ วันละ 270 กรัม ซึ่งต่ำกว่า ปริมาณที่แนะนำ วันละ 400 กรัมต่อวัน และขาดการออกกำลังกาย จึงส่งผลให้คนไทยมีภาวะน้ำหนัก เกินและอ้วนเพิ่มขึ้น (กรมอนามัย ,2548)

หลักสำคัญในการดูแลสุขภาพและการลดรอบเอวเพื่อก้าวสู่การมีสุขภาพดี คือ การดูแลและให้ ความรู้ด้านโภชนาการอาหาร การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ การดูแลสุขภาพจิต และลดพฤติกรรมเสี่ยง ต่างๆ จะช่วยป้องกันการเกิดโรคที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดได้ ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรับบริโภคให้ ถูกชนิด ปริมาณ และถูกเวลา ควรเลือกกินอาหารให้ครบ 5 หมู่ ให้หลากหลายและพอเพียง

งคหวาน มัน เค็ม หมันดูแลน้ำหนักตัวให้อยู่ในเกณฑ์ที่พอเหมาะ ควบคู่กับการออกกำลังกายสม่ำเสมอ หากไม่มีเวลาออกกำลังกายมากพอก็ควรเดินให้ได้วันละ 10,000 ก้าว และพักผ่อนให้เพียงพอ ถ้าน้ำหนักตัวลดลง ร้อยละ 5-10 ของน้ำหนักเดิม ไขมันในช่องท้องจะลดลงไปได้ถึงร้อยละ 30

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดบริการตรวจสุขภาพ ประเมินสภาวะสุขภาพ และพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ รวมทั้งการคัดกรองกลุ่มเสี่ยงต่อโรคอ้วนลงพุงในโรงพยาบาล ศูนย์สุขภาพชุมชนหรือสถานีนามัย
2. เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพด้านโภชนาการกับการออกกำลังกายและอารมณ์ ในกลุ่มหญิง – ชาย วัยทำงาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญ การส่งเสริมสุขภาพ
3. เพื่อสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ในการลดน้ำหนัก และทำกิจกรรมร่วมกัน

แนวทางการจัดตั้งคลินิกในสถานบริการ

1. ระดับศูนย์สุขภาพชุมชน / สถานีนามัย

- 1.1 โครงสร้างอัตรากำลังในคลินิก DPAC และบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย
  - 1.1.1 พยาบาลวิชาชีพ
  - 1.1.2 นักวิชาการสาธารณสุข
  - 1.1.3 เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขชุมชน

บทบาทของศูนย์สุขภาพชุมชน / สถานีนามัย

1. จัดทำแผนปฏิบัติงาน โครงการส่งเสริมสุขภาพวัยทำงาน โครงการคลินิกไร้พุง
2. ประชาสัมพันธ์ทางสื่อทุกชนิด ทุกรูปแบบตามความเหมาะสม
3. จัดตั้งคลินิกไร้พุง เพื่อให้บริการแก่ หญิง – ชาย วัยทำงานที่มีภาวะเสี่ยงต่อโรคอ้วนลงพุง ดังนี้
  - ชักประวัติ
  - ให้บริการตรวจวิเคราะห์สุขภาพ
  - การให้บริการด้านสุขภาพ
  - การให้คำปรึกษา
  - การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ
  - การให้สุขศึกษารายบุคคล รายกลุ่ม การจัดการบรรยายพิเศษ
  - การจัดนิทรรศการ การเผยแพร่ความรู้ด้วยสื่อ
  - การส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง
  - มอบสมุดปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพแก่ผู้รับบริการ
  - นัดและติดตามประเมินผล

4. ให้ความรู้และคำปรึกษาแก่กลุ่มเป้าหมาย อาสาสมัครสาธารณสุขและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ
5. ส่งต่อผู้รับบริการคลินิกไร้พุงในรายที่มีปัญหาไปยังโรงพยาบาลตามขั้นตอนตามระบบการส่งต่อเพื่อดูแลรักษา และให้คำปรึกษาที่เหมาะสม
6. ส่งเสริมสนับสนุน การจัดตั้งและดำเนินงานชมรมไร้พุงในชุมชน
7. รายงานผลการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งสรุปผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคส่งสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ

บทบาทของผู้ให้การปรึกษา

1. บุคลิกภาพดี น่าเชื่อถือ มีท่าทีที่เป็นมิตร อ่อนน้อม ใจเย็น ใจกว้างใจได้ และรู้จักรักษาความลับผู้รับบริการ
2. มีความรู้ด้านอาหาร การออกกำลังกาย และอารมณ์ ทั้งภาคทฤษฎี-ภาคปฏิบัติ และมีทักษะในขั้นตอนกระบวนการให้คำปรึกษา ตลอดจนรู้จักพัฒนาความสามารถฝึกปฏิบัติ เพื่อจะได้เป็นผู้ให้การปรึกษาที่ดี
3. รู้วิธีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ มีการเตรียมตัวศึกษาข้อมูลประวัติการรับประทานอาหาร และการเคลื่อนไหว ออกแรง ออกกำลังกาย ข้อมูลทั่วไปของผู้มารับบริการเพื่อให้เข้าใจปัญหา จับประเด็น และวิเคราะห์ปัญหา
4. เป็นผู้ฟังและผู้พูดที่ดีไม่พูดเหยียดหรือแสดงปฏิกิริยาหน้าตาที่ไม่เหมาะสมพูดให้เข้าใจง่ายไม่เยิ่นเย้อ ให้คำแนะนำที่ปฏิบัติได้ โดยคำแนะนำทั้งในด้านบวกและลบ เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถเลือกแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับตนเองควรเริ่มจากแนวทางที่มีโอกาสประสบความสำเร็จได้ง่ายก่อนแนวทางที่ยาก เพื่อให้ผู้รับบริการเกิดความกล้าใจในการปฏิบัติ
5. มีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจ ใจกว้าง และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
6. พึงระลึกเสมอว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การออกกำลังกายและการบริโภคต้องอาศัยระยะเวลา และจิตวิญญามากกว่าการให้แต่ความรู้เพียงอย่างเดียว ต้องเข้าใจคนแต่ละคนว่า มีความแตกต่างกันในด้านพื้นฐานและความสามารถ ผู้ให้การปรึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้รับบริการเป็นของตัวเอง มีโอกาสเลือกคิดและตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยตนเอง และพึงตนเองได้

เครื่องมือการให้บริการในคลินิกไร้พุง ในศูนย์สุขภาพชุมชน / สถานีอนามัย

ที่	ประเภท อุปกรณ์ให้บริการในคลินิก
1.	เครื่องชั่งน้ำหนัก (แบบวัดเปอร์เซ็นต์ไขมัน)
2.	เครื่องมือวัดส่วนสูง หรือ สายเทปวัดส่วนสูงติดผนัง
3.	เครื่องคิดเลข
4.	สายวัดรอบเอว
5.	อุปกรณ์ทดสอบสมรรถภาพทางกาย
	1. Step test (เครื่องมือวัดสมรรถภาพหัวใจ)
	2. ความอ่อนตัว = วัดโดยใช้ไม้บรรทัดยาว 2 ฟุต
	3. การวัดความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ = ด้วยการวัดพื้นที่พร้อมตารางประเมินผล
6.	ชุดนิทรรศการเรื่องอาหาร และการออกกำลังกาย
7.	แบบจำลองธงโภชนาการ หรือภาพธงโภชนาการ

2. ระดับโรงพยาบาลชุมชน

2.1 โครงสร้างอัตรากำลังในคลินิก DPAC และบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย

- 2.1.1 แพทย์
- 2.1.2 พยาบาลวิชาชีพ
- 2.1.3 นักวิชาการสาธารณสุข
- 2.1.4 เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน
- 2.1.5 โภชนากร (ถ้ามี)

บทบาทของโรงพยาบาลชุมชน

1. จัดทำแผนปฏิบัติงาน โครงการส่งเสริมสุขภาพวัยทำงาน โครงการคลินิกไร้พุง
2. จัดประชุม/อบรม/สัมมนา ให้ความรู้เรื่อง ภัยโรคอ้วนลงพุง แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อาสาสมัครสาธารณสุขในเขตรับผิดชอบ และประชาชนผู้รับบริการ
3. จัดตั้งคลินิกไร้พุง เพื่อให้บริการแก่ หญิง – ชาย วัยทำงานที่มีภาวะเสี่ยงต่อโรคอ้วนลงพุง ดังนี้
  - ชักประวัติ
  - ให้บริการตรวจวิเคราะห์สุขภาพ
  - การให้บริการด้านสุขภาพ
  - ให้ความรู้ คำแนะนำ และให้การปรึกษา
  - การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ
  - การให้สุขศึกษารายบุคคล รายกลุ่ม การจัดการบรรยายพิเศษ
  - การจัดนิทรรศการ การเผยแพร่ความรู้ด้วยสื่อ

- การส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง
  - มอบสมุดปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพแก่ผู้รับบริการ
  - นัดและติดตามประเมินผล
4. ให้ความรู้และคำปรึกษาแก่กลุ่มเป้าหมาย อาสาสมัครสาธารณสุขและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ
  5. พัฒนาโรงพยาบาล และบุคลากรให้มีความรู้ ความพร้อมในการดำเนินงานคลินิกไร้พุง
  6. รับผู้รับบริการส่งต่อจากสถานีอนามัย ในรายที่มีปัญหาเพื่อดูแลรักษา และให้คำปรึกษา
  7. สนับสนุนด้านวิชาการ และบริการในการดำเนินงานคลินิกไร้พุง แก่เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย และอาสาสมัคร
  8. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทางสื่อทุกชนิด ทุกรูปแบบตามความเหมาะสม
  9. สนับสนุนการดำเนินงานคลินิกไร้พุง
  10. รายงานผลการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งสรุปผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคส่งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

บทบาทผู้ให้การปรึกษา

1. บุคลิกภาพดี น่าเชื่อถือ มีท่าทีที่เป็นมิตร อ่อนน้อม ใจเย็น ไว้วางใจได้ และรู้จักรักษาความลับผู้รับบริการ
2. มีความรู้ด้านอาหารกับการออกกำลังกาย และอารมณ์ ทั้งภาคทฤษฎี-ภาคปฏิบัติ และมีทักษะในขั้นตอนกระบวนการให้คำปรึกษา ตลอดจนรู้จักพัฒนาความสามารถฝึกปฏิบัติ เพื่อจะได้เป็นผู้ให้การปรึกษาที่ดี
3. รู้วิธีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ มีการเตรียมตัวศึกษาข้อมูลประวัติการรับประทานอาหาร และการเคลื่อนไหว ออกแรง ออกกำลังกาย ข้อมูลทั่วไปของผู้มารับบริการเพื่อให้เข้าใจปัญหา จับประเด็น และวิเคราะห์ปัญหา
4. เป็นผู้ฟังและผู้พูดที่ดีไม่พูดเหยียดหรือแสดงปฏิกิริยาหน้าตาที่ไม่เหมาะสมพูดให้เข้าใจง่ายไม่เยิ่นเย้อ ให้คำแนะนำที่ปฏิบัติได้ โดยคำแนะนำทั้งในด้านบวกและลบ เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาสามารถเลือกแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับตนเองควรเริ่มจากแนวทางที่มีโอกาสประสบความสำเร็จได้ง่ายก่อนแนวทางที่ยาก เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเกิดกำลังใจในการปฏิบัติ
5. มีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจ ใจกว้าง และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
6. พึงระลึกเสมอว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการออกกำลังกายและการบริโภคต้องอาศัยระยะเวลา และจิตวิทยามากกว่าการให้แต่ความรู้เพียงอย่างเดียว ต้องเข้าใจคนแต่ละคนว่า มีความแตกต่างกันในด้านพื้นฐานและความสามารถ ผู้ให้การปรึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้รับการปรึกษาเป็นของตัวเอง มีโอกาสเลือกคิดและตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยตนเอง และพึงตนเองได้

เครื่องมือการให้บริการในคลินิกไร้พุง ในโรงพยาบาลชุมชน

ที่	ประเภท อุปกรณ์ให้บริการในคลินิก	หมายเหตุ
1.	เครื่องชั่งน้ำหนัก (แบบวัดเปอร์เซ็นต์ไขมัน)	
2.	เครื่องมือวัดส่วนสูงหรือ สายเทปวัดส่วนสูงติดผนัง	
3.	เครื่องคิดเลข	
4.	สายวัดรอบเอว	
5.	อุปกรณ์ทดสอบสมรรถภาพทางกาย	* (ถ้าหน่วยงานที่ไม่มีเครื่องมือให้ทดสอบด้วย)
	1. เครื่องวัดความจุปอด	1. Step test
	2. แรงแบบบีบมือ	2. ความอ่อนตัว = วัดโดยใช้ไม้บรรทัดยาว 2 ฟุต
	3. แรงแหยกขา	3. การวัดความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ = ด้วยการวัดพื้นที่พร้อมตารางประเมินผล
	4. ความอ่อนตัว	
	5. เครื่องมือวัดสมรรถภาพหัวใจ	
6.	ชุดนิทรรศการเรื่องอาหาร และการออกกำลังกาย	
7.	Food model อาหาร (ถ้ามี)	
8.	แบบจำลองธงโภชนาการหรือภาพธงโภชนาการ	

3. ระดับโรงพยาบาลทั่วไป / โรงพยาบาลศูนย์

3.1 โครงสร้างอัตรากำลังในคลินิก DPAC และบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย

- 3.1.1 แพทย์
- 3.1.2 พยาบาลวิชาชีพ
- 3.1.3 นักวิชาการสาธารณสุขชุมชน
- 3.1.4 เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุข
- 3.1.4 โภชนากร หรือนักโภชนาการ

บทบาทของโรงพยาบาลทั่วไป / โรงพยาบาลศูนย์

1. จัดทำแผนปฏิบัติงานโครงการส่งเสริมสุขภาพวัยทำงาน (โครงการคลินิกไร้พุง)
2. จัดประชุม/อบรม/สัมมนา ให้ความรู้เรื่อง ภัยโรคอ้วนลงพุง แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อาสาสมัครสาธารณสุขในเขตรับผิดชอบ และประชาชนผู้รับบริการ
3. จัดตั้งคลินิกไร้พุง เพื่อให้บริการแก่ หญิง – ชาย วัยทำงานที่มีภาวะเสี่ยงต่อโรคอ้วนลงพุง ดังนี้
  - ชักประวัติ
  - ให้บริการตรวจวิเคราะห์สุขภาพ

- การให้บริการด้านสุขภาพ
  - ให้ความรู้ คำแนะนำ และให้การปรึกษา
  - การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ
  - การให้สุศึกษารายบุคคล รายกลุ่ม การจัดการบรรยายพิเศษ
  - การจัดนิทรรศการ การเผยแพร่ความรู้ด้วยสื่อ
  - การส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง
  - มอบสมุดปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพแก่ผู้รับบริการ
  - นัดและติดตามประเมินผล
4. ให้ความรู้และคำปรึกษาแก่กลุ่มเป้าหมาย อาสาสมัครสาธารณสุขและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
  5. พัฒนาโรงพยาบาล และบุคลากรให้มีความรู้ ความพร้อมในการดำเนินงานคลินิกไร้พุง
  6. รับผู้รับบริการส่งต่อจากสถานีนอมาชัย โรงพยาบาลชุมชนในรายที่มีปัญหา เพื่อดูแลรักษา และให้คำปรึกษาที่เหมาะสม
  7. สนับสนุนด้านวิชาการ และบริการในการดำเนินงานคลินิกไร้พุง แก่เจ้าหน้าที่สถานีนอมาชัย โรงพยาบาลชุมชน อาสาสมัคร หรือสถานบริการเครือข่ายในเขตรับผิดชอบ
  8. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทางสื่อทุกชนิด ทุกรูปแบบตามความเหมาะสม
  9. สนับสนุนการดำเนินงานคลินิกไร้พุง
  10. รายงานผลการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งสรุปผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคส่งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

บทบาทของผู้ให้การปรึกษา

1. บุคลิกภาพดี น่าเชื่อถือ มีท่าทีที่เป็นมิตร อุดมทน ใจเย็นไว้วางใจได้ และรู้จักรักษาความลับผู้รับบริการ
2. มีความรู้ด้านอาหารกับการออกกำลังกาย และอารมณ์ ทั้งภาคทฤษฎี-ภาคปฏิบัติ และมีทักษะในขั้นตอนกระบวนการให้คำปรึกษา ตลอดจนรู้จักพัฒนาความสามารถฝึกปฏิบัติ เพื่อจะได้เป็นผู้ให้การปรึกษาที่ดี
3. รู้วิธีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ มีการเตรียมตัวศึกษาข้อมูล ประวัติการรับประทานอาหาร และการเคลื่อนไหว ออกแรง ออกกำลังกาย ข้อมูลทั่วไปของผู้มารับบริการเพื่อให้เข้าใจปัญหา จับประเด็น และวิเคราะห์ปัญหา
4. เป็นผู้ฟังและผู้พูดที่ดีไม่พูดเหยียดหรือแสดงปฏิกิริยาหน้าตาที่ไม่เหมาะสมพูดให้เข้าใจง่ายไม่เยิ่นเย้อ ให้คำแนะนำที่ปฏิบัติได้ โดยคำแนะนำทั้งในด้านบวกและลบ เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถเลือกแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับตนเองควรเริ่มจากแนวทางที่มีโอกาสประสบผลสำเร็จได้ง่ายก่อนแนวทางที่ยาก เพื่อให้ผู้รับบริการปรึกษาเกิดกำลังใจในการปฏิบัติ

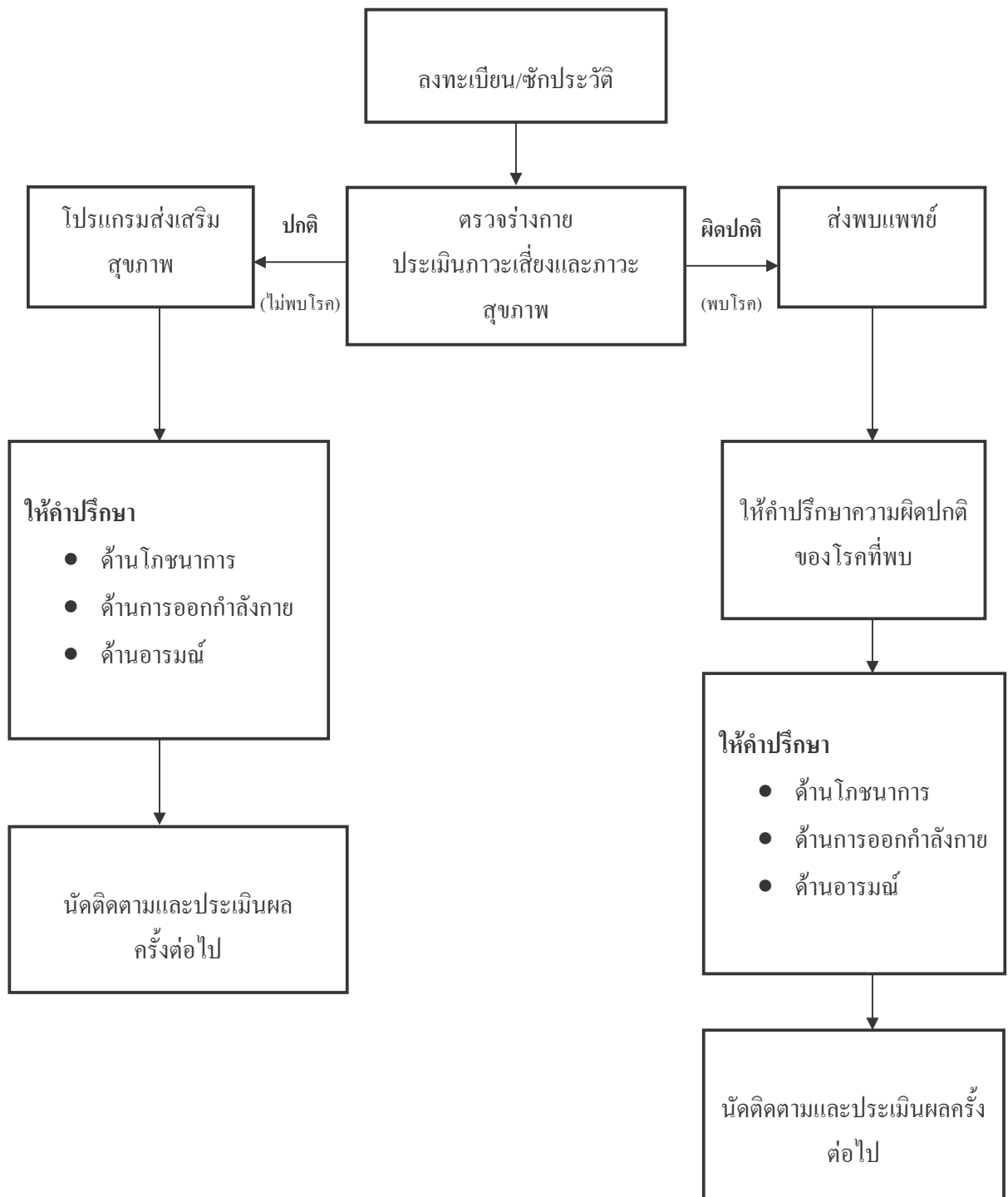

5. มีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจ ใจกว้าง และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
6. พึงระลึกเสมอว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการออกกำลังกายและการบริโภคต้องอาศัยระยะเวลา และจิตวิญญานมากกว่าการให้แต่ความรู้เพียงอย่างเดียว ต้องเข้าใจคนแต่ละคนว่า มีความแตกต่างกันในด้านพื้นฐานและความสามารถ ผู้ให้การปรึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้รับการปรึกษาเป็นของตัวเอง มีโอกาสเลือกคิดและตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยตนเอง และพึงตนเองได้

เครื่องมือการให้บริการในคลินิกไร้พุงในโรงพยาบาลทั่วไป / โรงพยาบาลศูนย์

ที่	ประเภท อุปกรณ์ให้บริการในคลินิก	หมายเหตุ
1.	เครื่องชั่งน้ำหนัก (แบบวัดเปอร์เซ็นต์ไขมัน)	
2.	เครื่องมือวัดส่วนสูงหรือสายเทปวัดส่วนสูงติดผนัง	
3.	เครื่องคิดเลข	
4.	สายวัดรอบเอว	
5.	อุปกรณ์ทดสอบสมรรถภาพทางกาย	* (ถ้าหน่วยงานที่ไม่มีเครื่องมือให้ทดสอบด้วย)
	1. เครื่องวัดความจุปอด	1. Step test
	2. แรงบีบมือ	2. ความอ่อนตัว = วัดโดยใช้ไม้บรรทัดยาว 2 ฟุต
	3. แรงเหยียดขา	3. การวัดความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ = ด้วยการวัดพื้นที่พร้อมตารางประเมินผล
	4. ความอ่อนตัว	
	5. เครื่องมือวัดสมรรถภาพหัวใจ	
6.	เครื่องตรวจวัดวิเคราะห์องค์ประกอบร่างกาย (In body) (ถ้ามี)	
7.	Food model อาหาร	
8.	แบบจำลองธงโภชนาการหรือภาพธงโภชนาการ	
9.	ชุดนิทรรศการเรื่องอาหาร และการออกกำลังกาย	

กระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ
 ในโรงพยาบาลชุมชน /โรงพยาบาลทั่วไป/โรงพยาบาลศูนย์
 ผู้รับบริการรายใหม่

กระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ (รายใหม่)

1. ลงทะเบียนผู้มารับบริการ และซักประวัติทั่วไปพร้อมทั้งบันทึกสุขภาพผู้รับบริการ
2. ตรวจร่างกาย / ประเมินพฤติกรรมเสี่ยงและภาวะสุขภาพ โดยใช้ประเมินภาวะสุขภาพตามแบบฟอร์มตรวจสุขภาพ การตรวจร่างกายทางคลินิก (Clinical Assessment) ประเมินภาวะสุขภาพด้วยการตรวจร่างกายโดยเจ้าหน้าที่ วัดความดันโลหิต จับชีพจร ประเมินภาวะโภชนาการผู้รับบริการ โดยการวัดสัดส่วนของร่างกาย (Anthropometry Assessment) ได้แก่ ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง เพื่อหาค่าดัชนีมวลกาย (BMI = Body Mass Index) วัดเส้นรอบเอวและรอบสะโพก เพื่อหาค่าอัตราส่วนเส้นรอบเอวต่อเส้นรอบสะโพก (WHR = Waist Hip Ratio) และทดสอบสมรรถภาพทางกาย ได้แก่

- วัดความจุปอด
- วัดแรงบีบมือ
- วัดแรงเหยียดขา
- วัดความอ่อนตัว
- วัดสมรรถภาพหัวใจ ด้วย Step test

1. ให้การดูแลตามสถานะสุขภาพ

3.1 ในรายที่ผลการประเมินสถานะสุขภาพปกติ ไม่พบโรค ให้เข้าโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ และให้คำแนะนำการส่งเสริมสุขภาพโดยยึดหลัก 3 อ. ได้แก่ อาหาร ออกกำลังกาย และอารมณ์ โดยคัดกรองผู้มารับบริการ จัดแยกเป็นกลุ่มและรายบุคคลตามลักษณะของปัญหาที่พบ

3.2 ในรายที่ผลการประเมินสถานะสุขภาพผิดปกติ (หากมีการตรวจพิเศษ ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ บ่งบอกถึงภาวะสุขภาพที่ผิดปกติหรือพบโรค) เช่น การเจาะเลือดตรวจค่าทางชีวเคมีต่างๆ เช่น ค่าฮีมาโตคริต ฮีโมโกลบิน น้ำตาล (Fasting Blood Sugar) กรดยูริก โคลเลสเตอรอล ไตรกลีเซอไรด์ เอช.ดี.แอล.ซี. (HDL-C = High Density Lipoprotein Cholesterol) แอล.ดี.แอล.ซี. (LDL-C = Low Density Lipoprotein Cholesterol) เป็นต้น แพทย์ให้คำปรึกษาความผิดปกติของโรคที่พบ และพิจารณาให้การรักษาหรือ ส่งต่อแพทย์เฉพาะทางเพื่อให้การรักษาต่อไป และให้คำแนะนำการส่งเสริมสุขภาพโดยยึดหลัก 3 อ. ได้แก่ ด้านโภชนาการ ด้านการออกกำลังกาย และด้านอารมณ์ โดยคัดกรองผู้มารับบริการ จัดแยกเป็นกลุ่มและรายบุคคลตามลักษณะของปัญหาที่พบ

4. การให้คำปรึกษา

5. นัดติดตามและประเมินผล ครั้งต่อไป

ด้านอาหารและโภชนาการ ให้การดูแล ดังนี้

ประเมินอาหารโดยวิธีการ จดบันทึกอาหารบริโภค สัมภาษณ์อาหาร ย้อนหลัง 24 ชั่วโมง สัมภาษณ์ความถี่ของการบริโภคอาหาร เพื่อศึกษาแบบแผนการบริโภคให้การรักษาด้านโภชนาการอาหาร และวิเคราะห์หาข้อมูลพฤติกรรมบริโภคที่ไม่ถูกต้องของผู้รับบริการที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการคำนวณตามแบบฟอร์มให้ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหาร ตอบปัญหาที่ซักถามรายบุคคล

รายกลุ่ม พร้อมทั้งกำหนดแผนในการติดตามระยะสั้นและระยะยาวสรุปข้อมูล ให้การปรึกษา เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้ตัดสินใจ และรับรู้ เข้าใจปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง ทำให้สามารถมองเห็นแนวทางในการปฏิบัติตัวเพื่อจัดการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

1. การให้สุขศึกษารายบุคคล รายกลุ่ม ดังนี้

1.1 จัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับอาหาร

- (1) Metabolic Syndrome
- (2) โรคที่เกิดจากการสะสมพอกพูน
- (3) มหันตภัยร้ายโรคอ้วนลงพุง
- (4) ชงโภชนาการ
- (5) อาหารเพื่อควบคุมน้ำหนัก
- (5) อาหารเพื่อสุขภาพที่ดี

1.2 ฝึกปฏิบัติ

- (1) คำนวณพลังงานความต้องการของร่างกาย
- (2) คำนวณพลังงานที่ได้รับจากอาหาร
- (3) อ่านฉลากข้อมูลโภชนาการ
- (4) บันทึกปริมาณอาหาร
- (5) การตวงนับปริมาณอาหารที่บริโภค ใน 1 วัน

ด้านการออกกำลังกาย ให้การดูแล ดังนี้

1. จัดบันทึกพฤติกรรมเคลื่อนไหวกาย ย้อนหลัง 24 ชั่วโมง สัมภาษณ์ ความถี่ของการออกกำลังกาย เพื่อศึกษาแบบแผนการเคลื่อนไหว ออกแรง ออกกำลังกาย

2. ทำแบบประเมินคัดกรองภาวะเสี่ยงก่อนการออกกำลังกาย เพื่อวิเคราะห์หาข้อมูลพฤติกรรมเคลื่อนไหว ออกแรง ออกกำลังกายให้มีความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกาย ตอบปัญหาที่ซักถาม รายบุคคล รายกลุ่ม พร้อมทั้งกำหนดแผนในการติดตามระยะสั้นและระยะยาวสรุปข้อมูล ให้การปรึกษา เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้ตัดสินใจ และรับรู้ เข้าใจปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง ทำให้สามารถมองเห็นแนวทางในการปฏิบัติตัวเพื่อจัดการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. การให้สุขศึกษารายบุคคล /รายกลุ่ม ดังนี้

- (1) จัดให้ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ /การออกกำลังกายเพื่อลดน้ำหนัก
- (2) เรียนรู้ปริมาณพลังงานที่ร่างกายใช้สำหรับการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน
- (3) ฝึกปฏิบัติออกกำลังกาย ด้วยการเดินเพื่อสุขภาพ และตาราง 9 ช่อง
- (4) ปฏิบัติการใช้อุปกรณ์ออกกำลังกาย พิเทนส
- (5) ปฏิบัติการออกกำลังกายแบบไม่ใช้เครื่องมือ

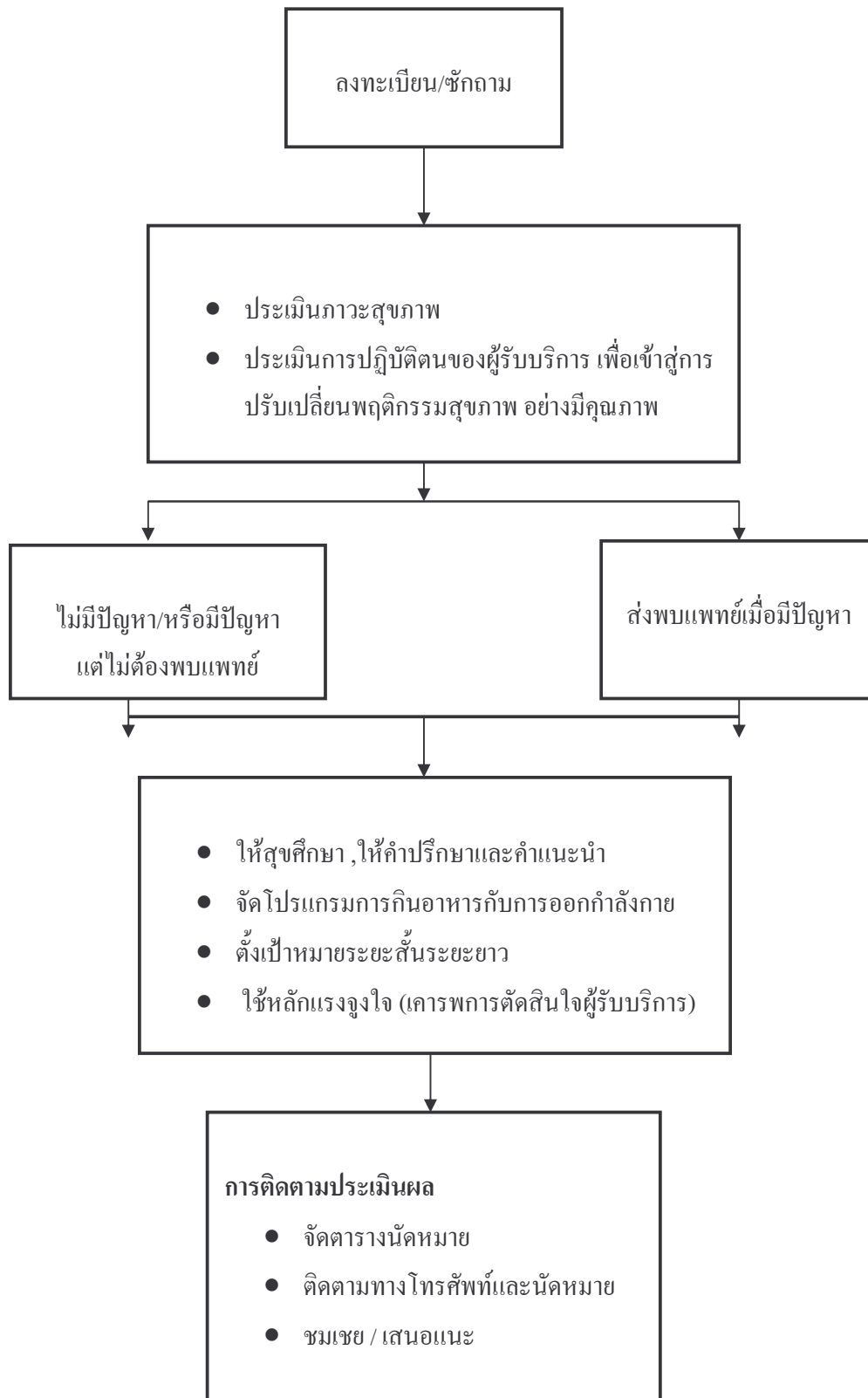
ด้านอารมณ์ ให้การดูแล ดังนี้

ผู้ให้คำปรึกษาจะเป็นผู้ช่วยสร้างบรรยากาศของความสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ผู้มีปัญหา มีความรู้สึกสบายใจว่าได้รับการยอมรับและเข้าใจ จึงพร้อมที่จะเปิดเผยความรู้สึกหรือปัญหาของตนและเกิดการเรียนรู้สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจนสามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม โดยมีแนวทาง หลักการ และเทคนิค ดังนี้

หลักการสำคัญของการให้คำปรึกษา

1. ยึดเอาผู้มีปัญหาเป็นหลัก
2. เน้นที่อารมณ์ความรู้สึกของผู้มีปัญหา
3. เข้าใจและยอมรับในอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของผู้มีปัญหา
4. ไม่ด่วนสรุป หรือตัดสินผู้มีปัญหา
5. เน้นที่ความเป็นจริงตามเหตุการณ์และสถานการณ์
6. มีการโต้ตอบเป็นจริงตามเหตุการณ์และสถานการณ์
7. ผู้มีปัญหาเกิดการเรียนรู้ด้วยเหตุของปัญหา และตัดสินใจเลือกทางแก้ไข ด้วยตนเอง

กระบวนการงานและขั้นตอนการให้บริการ
ในโรงพยาบาลชุมชน /โรงพยาบาลทั่วไป/โรงพยาบาลศูนย์
ผู้รับบริการรายเก่า

กระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ (รายละเอียด)

1. ลงทะเบียนผู้มารับบริการ สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการเคลื่อนไหวออกแรง/ ออกกำลังกาย และพฤติกรรมการกินของผู้รับบริการทุกคนที่มาพบทุกครั้งพร้อมทั้งลงบันทึกในสมุดบันทึกสุขภาพผู้รับบริการ

2. ประเมินภาวะสุขภาพ เบื้องต้น ด้วยการตรวจร่างกายโดยเจ้าหน้าที่ วัดความดันโลหิต จับชีพจร ประเมินภาวะโภชนาการผู้รับบริการ โดยการวัดสัดส่วนของร่างกาย (Anthropometry Assessment) ได้แก่ ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง เพื่อหาค่าดัชนีมวลกาย (BMI = Body Mass Index) วัดเส้นรอบเอวและรอบสะโพก เพื่อหาค่าอัตราส่วนเส้นรอบเอวต่อเส้นรอบสะโพก (WHR = Waist Hip Ratio)

3. ให้การดูแลตามสถานะสุขภาพ

3.1 หากไม่มีปัญหาหรือมีปัญหาแต่ไม่ต้องพบแพทย์

3.2 ในรายที่ผิดปกติ ส่งพบแพทย์ เมื่อมีปัญหา หากผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ บ่งบอกถึงภาวะสุขภาพที่ผิดปกติหรือพบ โรค แพทย์พิจารณาให้การรักษาหรือส่งต่อแพทย์เฉพาะทาง เพื่อให้การรักษาต่อไป และติดตามผลการรักษา

4. ให้สุศึกษา เข้ารับคำปรึกษาและคำแนะนำโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพโดยยึดหลัก 3 อ. ได้แก่ อาหาร ออกกำลังกาย และอารมณ์

5. นัดติดตามและประเมินผล ครั้งต่อไปโดยดำเนินการ ดังนี้

- (1) จัดทำบันทึกข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นของผู้รับบริการ : ชื่อ สกุล เพศ อายุ ที่อยู่ ข้อมูลสัญญาณชีพ น้ำหนัก รอบเอว เป้าหมายที่จะทำการลด
- (2) จัดทำตารางนัดหมายเพื่อติดตามผลทั้งการได้พูดคุยกับผู้รับบริการโดยตรง หรือทางโทรศัพท์หรือวิธีการอื่นๆ ที่เป็นไปได้ การนัดหมายอาจเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม ความถี่ของการนัดหมายผู้รับบริการรายใหม่ 1-2 สัปดาห์/ครั้ง และผู้รับบริการ รายเก่า 3-4 สัปดาห์/ครั้ง ทบทวนปฏิทินบันทึกความก้าวหน้าทุกครั้งถ้าหากมีการชะลอหรือหยุดการเปลี่ยนแปลงให้ซักถามอุปสรรคเสนอแนวทางแก้ไขและให้กำลังใจ
- (3) แสดงความยินดีเมื่อผู้รับบริการสามารถทำได้ตามเป้าหมายหรือมีความก้าวหน้า
- (4) ติดตามทางโทรศัพท์ สอบถามให้กำลังใจ และเสนอแนะทางช่วยแก้ไขปัญหา
- (5) ติดตามด้วยวิธีการอื่นๆ เช่นติดตามด้วยจดหมาย หรือไปรษณียบัตรสำหรับผู้ที่ไม่พร้อมจะเปลี่ยนแปลงหากมาที่คลินิกก็เริ่มต้นซ้ำด้วยมาตรการเพิ่มแรงจูงใจ แต่เนื้อหาอาจลดลง

ด้านอาหารและโภชนาการ ให้การดูแล ดังนี้

ประเมินอาหารโดยวิธีการ จดบันทึกอาหารบริโภค สัมภาษณ์อาหาร ย้อนหลัง 24 ชั่วโมง สัมภาษณ์ความถี่ของการบริโภคอาหาร เพื่อศึกษาแบบแผนการบริโภคให้การศึกษาด้านโภชนาการอาหาร และวิเคราะห์หาข้อมูลพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ไม่ถูกต้องของผู้รับบริการที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการคำนวณตามแบบฟอร์มให้ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหาร ตอบปัญหาที่ซักถามรายบุคคล รายกลุ่ม พร้อมทั้งกำหนดแผนในการติดตามระยะสั้นและระยะยาวสรุปข้อมูล ให้การศึกษา เพื่อให้ผู้รับการศึกษาได้ตัดสินใจ และรับรู้ เข้าใจปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง ทำให้สามารถมองเห็นแนวทางในการปฏิบัติตัวเพื่อจัดการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

1. การให้สุขศึกษารายบุคคล /รายกลุ่ม ดังนี้

1.1 จัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับอาหาร

- (1) ธงโภชนาการ
- (2) อาหารเพื่อควบคุมน้ำหนัก
- (3) อาหารเพื่อสุขภาพที่ดี

1.2 ฝึกปฏิบัติ

- (1) คำนวณพลังงานความต้องการของร่างกาย
- (2) คำนวณพลังงานที่ได้รับจากอาหาร
- (3) อ่านฉลากข้อมูลโภชนาการ
- (4) บันทึกปริมาณอาหาร
- (5) การตวงนับปริมาณอาหารที่บริโภค ใน 1 วัน

ด้านการออกกำลังกาย ให้การดูแล ดังนี้

1. จดบันทึกพฤติกรรมเคลื่อนไหวย่างกาย ย้อนหลัง 24 ชั่วโมง สัมภาษณ์ ความถี่ของการออกกำลังกาย เพื่อศึกษาแบบแผนการเคลื่อนไหว ออกแรง ออกกำลังกาย

2. ทำแบบประเมินคัดกรองภาวะเสี่ยงก่อนการออกกำลังกาย เพื่อวิเคราะห์หาข้อมูลพฤติกรรมเคลื่อนไหว ออกแรง ออกกำลังกายให้ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกาย ตอบปัญหาที่ซักถามรายบุคคล รายกลุ่ม พร้อมทั้งกำหนดแผนในการติดตามระยะสั้นและระยะยาวสรุปข้อมูล ให้การศึกษา เพื่อให้ผู้รับการศึกษาได้ตัดสินใจ และรับรู้ เข้าใจปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง ทำให้สามารถมองเห็นแนวทางในการปฏิบัติตัวเพื่อจัดการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. การให้สุขศึกษารายบุคคล /รายกลุ่ม ดังนี้

- (1) จัดให้ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ /การออกกำลังกายเพื่อลดน้ำหนัก
- (2) เรียนรู้ปริมาณพลังงานที่ร่างกายใช้สำหรับการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน
- (3) ฝึกปฏิบัติออกกำลังกาย ด้วยการเดินเพื่อสุขภาพ และตาราง 9 ช่อง
- (4) ปฏิบัติการใช้อุปกรณ์ออกกำลังกาย ฟิตเนส
- (5) ปฏิบัติการออกกำลังกายแบบไม่ใช้เครื่องมือ

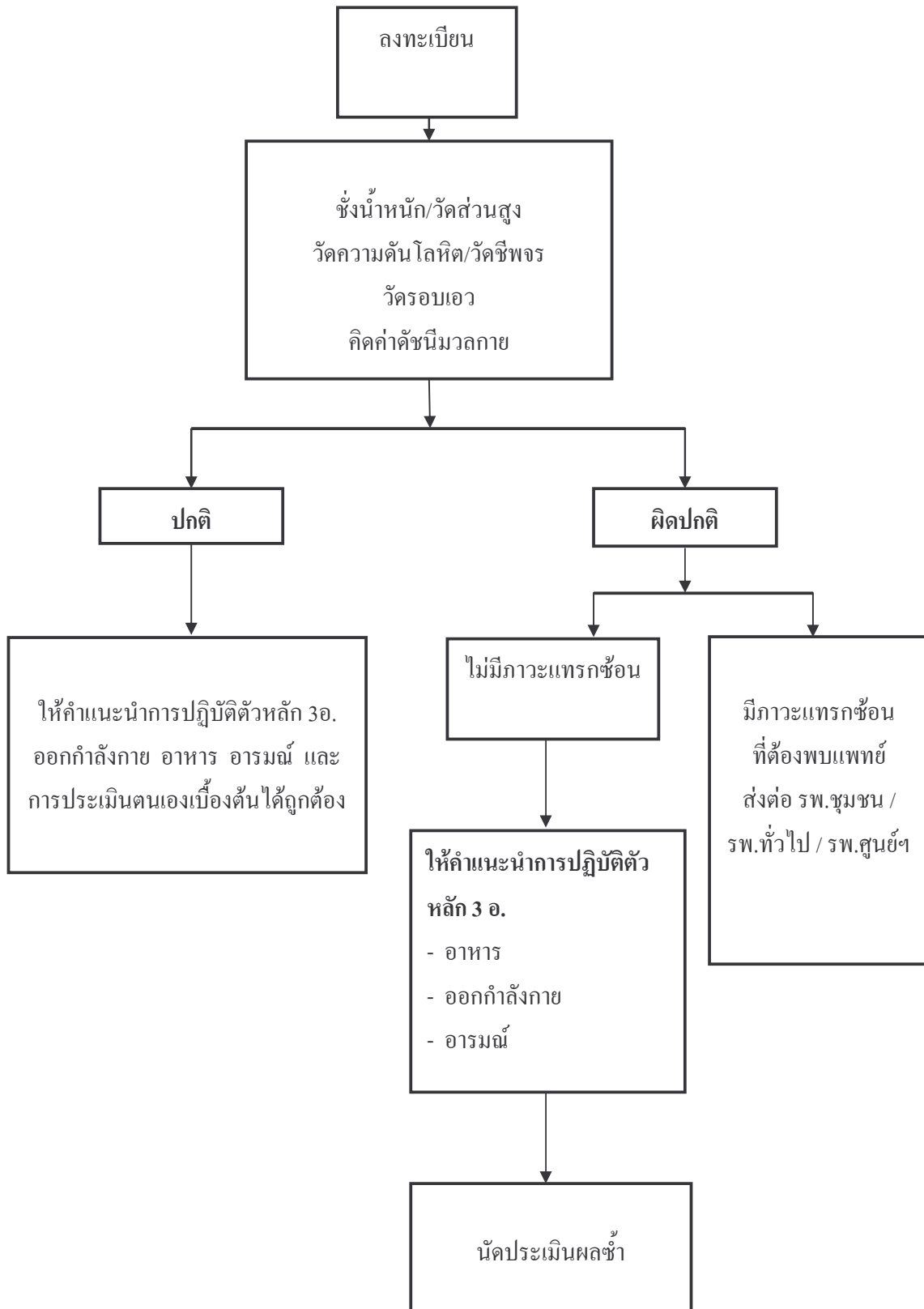
ด้านอารมณ์ ให้การดูแล ดังนี้

ผู้ให้คำปรึกษาจะเป็นผู้ช่วยสร้างบรรยากาศของความสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ผู้มีปัญหาที่มีความรู้สึกสบายใจว่าได้รับการยอมรับและเข้าใจจริงพร้อมที่จะเปิดเผยความรู้สึกหรือปัญหาของตนและเกิดการเรียนรู้สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจนสามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม โดยมีแนวทาง หลักการ และเทคนิค ดังนี้

หลักการสำคัญของการให้คำปรึกษา

1. ยึดเอาผู้มีปัญหาเป็นหลัก
2. เน้นที่อารมณ์ความรู้สึกของผู้มีปัญหา
3. เข้าใจและยอมรับในอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของผู้มีปัญหา
4. ไม่ด่วนสรุป หรือตัดสินผู้มีปัญหา
5. เน้นที่ความเป็นจริงตามเหตุการณ์และสถานการณ์
6. มีการโต้ตอบเป็นจริงตามเหตุการณ์และสถานการณ์
7. ผู้มีปัญหาเกิดการเรียนรู้ด้วยเหตุของปัญหา และตัดสินใจเลือกทางแก้ไข ด้วยตนเอง

กระบวนการและขั้นตอนการให้บริการในศูนย์สุขภาพชุมชน / สถานีอนามัย

กระบวนการและขั้นตอนการให้บริการในศูนย์สุขภาพชุมชน / สถานีอนามัย

1. ลงทะเบียนผู้รับบริการที่อนามัย

2. ประเมินสถานะสุขภาพเบื้องต้นได้แก่ ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง วัดความดันโลหิต วัดชีพจร วัดเส้นรอบเอว และกีดค่าดัชนีมวลกาย พร้อมกับประมวลผล

3. ให้การดูแลตามสถานะสุขภาพ

3.1 ในรายที่ผลการประเมินสถานะสุขภาพปกติ ให้คำแนะนำการส่งเสริมสุขภาพโดยยึดหลัก 3 อ. ได้แก่ อาหาร ออกกำลังกายและอารมณ์

3.2 ในรายที่ผลการประเมินสถานะสุขภาพผิดปกติ เช่น ค่าดัชนีมวลกายเกิน เส้นรอบเอวเกิน ความดันโลหิตสูงให้ซักประวัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับโรคประจำตัว ประวัติการเจ็บป่วย ยาที่ใช้ประจำ เป็นต้น

3.2.1 ในรายที่ผิดปกติแต่ไม่มีภาวะแทรกซ้อนให้การบริการโดยยึดหลัก 3 อ. นัดติดตามและประเมินผลซ้ำ

3.2.2 ในรายที่ผิดปกติร่วมกับมีภาวะแทรกซ้อนที่ต้องพบแพทย์เพื่อทำการรักษา เช่น มีโรคประจำตัว ความดันโลหิตสูง เบาหวาน หรือโรคหัวใจ เป็นต้น ส่งต่อผู้รับบริการไปที่โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลทั่วไป หรือโรงพยาบาลศูนย์

ด้านอาหารและโภชนาการ ให้การดูแล ดังนี้

ประเมินอาหารโดยวิธีการ จดบันทึกอาหารบริโภค สัมภาษณ์อาหาร ย้อนหลัง 24 ชั่วโมง สัมภาษณ์ความถี่ของการบริโภคอาหาร เพื่อศึกษาแบบแผนการบริโภคให้การศึกษาด้านโภชนาการอาหาร และวิเคราะห์หาข้อมูลพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ไม่ถูกต้องของผู้รับบริการที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการคำนวณตามแบบฟอร์มให้ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหาร ตอบปัญหาที่ซักถามรายบุคคล รายกลุ่ม พร้อมทั้งกำหนดแผนในการติดตามระยะสั้นและระยะยาวสรุปข้อมูล ให้การศึกษา เพื่อให้ผู้รับการศึกษาได้ตัดสินใจ และรับรู้ เข้าใจปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง ทำให้สามารถมองเห็นแนวทางการปฏิบัติตัวเพื่อจัดการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ด้านการออกกำลังกาย ให้การดูแล ดังนี้

(1) จดบันทึกพฤติกรรมเคลื่อนไหวกาย ย้อนหลัง 24 ชั่วโมง สัมภาษณ์ ความถี่ของการออกกำลังกาย เพื่อศึกษาแบบแผนการเคลื่อนไหว ออกแรง ออกกำลังกาย

(2) ทำแบบประเมินคัดกรองภาวะเสี่ยงก่อนการออกกำลังกาย เพื่อวิเคราะห์หาข้อมูลพฤติกรรมเคลื่อนไหว ออกแรง ออกกำลังกายให้ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกาย ตอบปัญหาที่ซักถามรายบุคคล รายกลุ่ม พร้อมทั้งกำหนดแผนในการติดตามระยะสั้นและระยะยาวสรุปข้อมูล ให้การศึกษา เพื่อให้ผู้รับการศึกษาได้ตัดสินใจ และรับรู้ เข้าใจปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง ทำให้สามารถมองเห็นแนวทางการปฏิบัติตัวเพื่อจัดการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ด้านอารมณ์ ให้การดูแล ดังนี้

การปฏิบัติตนที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ การผ่อนคลาย ความเครียด การจัดการกับอารมณ์เป็นสิ่งที่ต้องมีความตั้งใจด้วยตัวเองว่าจะปรับการแสดงออกทางอารมณ์ของตนเองไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งอาศัยการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

(1) ทบทวนการแสดงออกทางอารมณ์ของตัวเอง

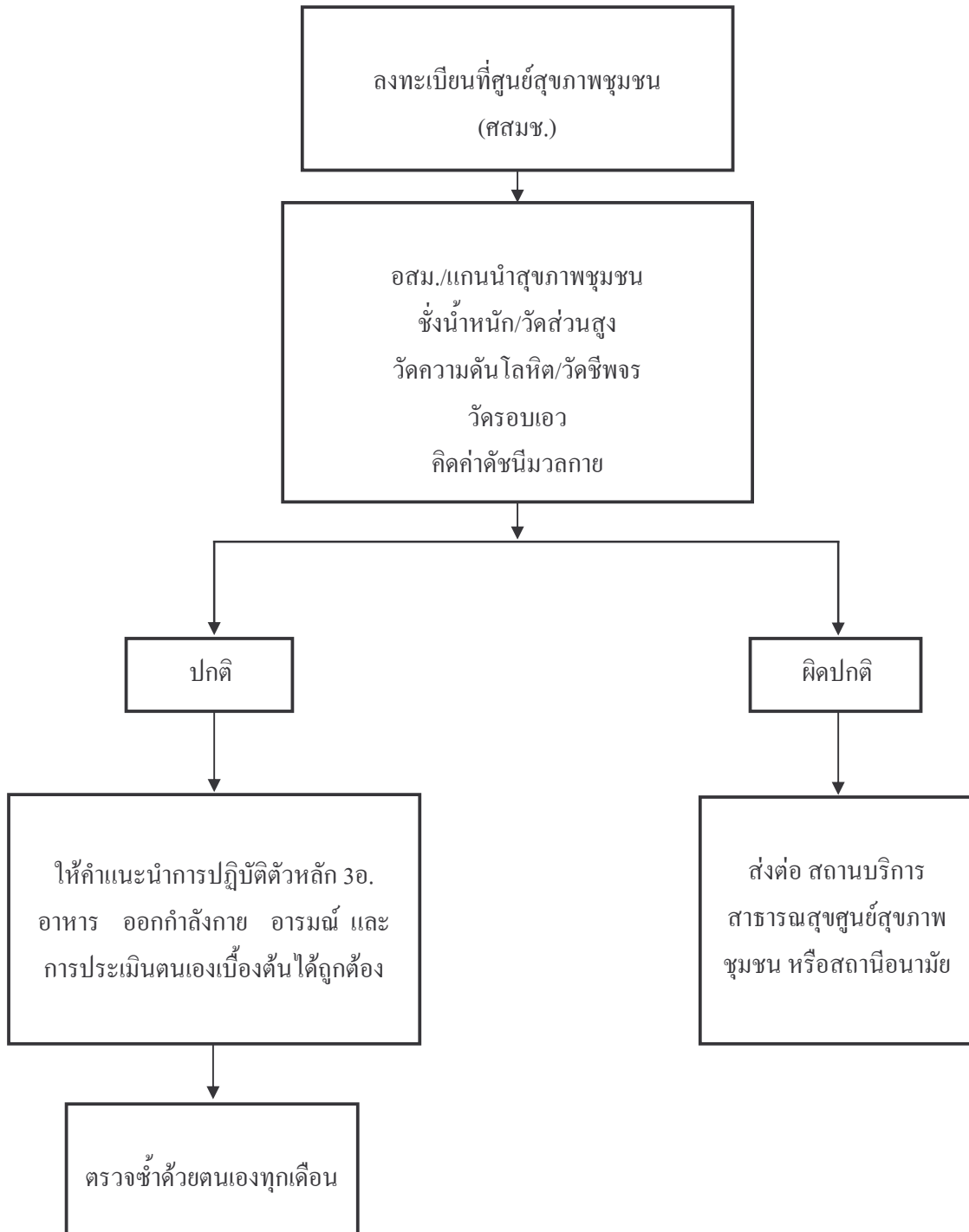
(2) เตรียมการในการแสดงอารมณ์ จากการทบทวนสถานการณ์ที่นำไปสู่อารมณ์ ตัวเราเองมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่ส่งผลในทางลบอย่างไร ควรฝึกตนเองให้ตั้งใจว่าจะไม่ทำอะไร ในขั้นตอนนี้ อาศัยการรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง หากเราไม่รู้ว่าจะเกิดอารมณ์ขึ้น ปล่อยให้ถูกกระตุ้นจนระดับอารมณ์สูง มักแสดงออกตามความเคยชินเดิม

(3) ฝึกสติ เวลาเข้าไปในสถานการณ์ที่กระตุ้นอารมณ์ต้องตั้งสติให้รู้ตัวว่าเรากำลังมีอารมณ์เกิดขึ้น อารมณ์ที่เกิดขึ้น จะผลักดันให้เราแสดงออกเหมือนเดิม และได้รับผลลัพธ์เช่นเดิม ตั้งสติที่จะไม่ทำอย่างที่เคยทำ และจะได้แสดงออกอย่างที่เราคิดเตรียมการเอาไว้

(4) ฝึกการผ่อนคลาย เช่น การฝึกหายใจ โดยดึงความสนใจกลับมาอยู่กับลมหายใจเข้าออกตัวเราเอง การหายใจเข้าออกลึกๆ ซ้ำๆ สามารถใช้ได้ในทุกสถานการณ์

(5) ประเมินสถานการณ์และอารมณ์ ของเราสามารถติดตามควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดีหรือไม่ ถ้ารู้สึกว่าคุณอารมณ์ได้ค่อนข้างดีก็สามารถจัดสถานการณ์ตรงหน้าอย่างที่เราตั้งใจ

กระบวนการและขั้นตอนการให้บริการในชุมชน

กระบวนการและขั้นตอนในการให้บริการในชุมชน

1. ลงทะเบียนผู้รับบริการที่ศูนย์สุขภาพชุมชน (ศสมช.)
2. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ประเมินสถานะสุขภาพเบื้องต้นได้แก่ ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง วัดความดันโลหิต วัดชีพจร วัดเส้นรอบเอวและกัณฑ์ดัชนีมวลกาย พร้อมกับประมวลผล
3. ให้การดูแลตามสถานะสุขภาพ

3.1 รายที่ผลการประเมินสถานะสุขภาพปกติ ให้คำแนะนำเบื้องต้นในการส่งเสริมสุขภาพ โดยยึดหลัก 3อ.ได้แก่ อาหาร ออกกำลังกายและอารมณ์ พร้อมทั้งแนะนำให้ประเมินสุขภาพตนเองเบื้องต้นทุกเดือน

3.2 รายที่ผลการประเมินสถานะสุขภาพผิดปกติ เช่น ค่าดัชนีมวลกายเกิน เส้นรอบเอวเกิน ความดันโลหิตสูงให้ชักประวัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับโรคประจำตัว ประวัติการเจ็บป่วย ยาที่ใช้ประจำ เป็นต้น ส่งต่อไปที่ศูนย์สุขภาพชุมชน หรือสถานีนอมาช นัดติดตามและประเมินผลครั้งต่อไป

ด้านอาหารและโภชนาการ ให้การดูแล ดังนี้

ประเมินอาหารโดยวิธีการ จดบันทึกอาหารบริโภค สัมภาษณ์อาหาร ย้อนหลัง 24 ชั่วโมง สัมภาษณ์ความถี่ของการบริโภคอาหาร เพื่อศึกษาแบบแผนการบริโภคให้การปรึกษาด้านโภชนาการอาหาร และวิเคราะห์หาข้อมูลพฤติกรรมบริโภคที่ไม่ถูกต้องของผู้รับบริการที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการคำนวณตามแบบฟอร์มให้ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหาร ตอบปัญหาที่ซักถามรายบุคคล รายกลุ่ม พร้อมทั้งกำหนดแผนในการติดตามระยะสั้นและระยะยาวสรุปข้อมูล ให้การปรึกษา เพื่อให้ผู้รับการศึกษาได้ตัดสินใจ และรับรู้ เข้าใจปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง ทำให้สามารถมองเห็นแนวทางในการปฏิบัติตัวเพื่อจัดการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ด้านการออกกำลังกาย ให้การดูแล ดังนี้

(1) จดบันทึกพฤติกรรมเคลื่อนไหวร่างกาย ย้อนหลัง 24 ชั่วโมง สัมภาษณ์ ความถี่ของการออกกำลังกาย เพื่อศึกษาแบบแผนการเคลื่อนไหว ออกแรง ออกกำลังกาย

(2) ทำแบบประเมินคัดกรองภาวะเสี่ยงก่อนการออกกำลังกาย เพื่อวิเคราะห์หาข้อมูลพฤติกรรมเคลื่อนไหว ออกแรง ออกกำลังกายให้ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกาย ตอบปัญหาที่ซักถามรายบุคคล รายกลุ่ม พร้อมทั้งกำหนดแผนในการติดตามระยะสั้นและระยะยาวสรุปข้อมูล ให้การปรึกษา เพื่อให้ผู้รับการศึกษาได้ตัดสินใจ และรับรู้ เข้าใจปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง ทำให้สามารถมองเห็นแนวทางในการปฏิบัติตัวเพื่อจัดการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ด้านอารมณ์ ให้การดูแลดังนี้

การปฏิบัติตนที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ การผ่อนคลาย ความเครียด การจัดการกับอารมณ์เป็นสิ่งที่ต้องมีความตั้งใจด้วยตัวเราเองว่าจะปรับการแสดงออกทางอารมณ์ของตนเองไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งอาศัยการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

(1) ทบทวนการแสดงออกทางอารมณ์ของตัวเอง

(2) เตรียมการในการแสดงอารมณ์ จากการทบทวนสถานการณ์ที่นำไปสู่อารมณ์ ตัวเราเองมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่ส่งผลในทางลบอย่างไร ควรฝึกตนเองให้ตั้งใจว่าจะไม่ทำอะไร ในขั้นตอนนี้ต้องอาศัยการรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง หากเราไม่รู้ว่าเกิดอารมณ์ขึ้น ปล่อยให้ถูกกระตุ้นจนระดับอารมณ์สูง มักแสดงออกตามความเคยชินเดิม

(3) ฝึกสติ เวลาเข้าไปในสถานการณ์ที่กระตุ้นอารมณ์ต้องตั้งสติให้รู้ตัวว่าเรากำลังมีอารมณ์เกิดขึ้น อารมณ์ที่เกิดขึ้น จะผลักดันให้เราแสดงออกเหมือนเดิม และได้รับผลลัพธ์เช่นเดิม ตั้งสติที่จะไม่ทำอย่างที่เคยทำ และจะได้แสดงออกอย่างที่เราคิดเตรียมการเอาไว้

(4) ฝึกการผ่อนคลาย เช่น การฝึกหายใจ โดยดึงความสนใจกลับมาอยู่กับลมหายใจเข้าออกตัวเราเอง การหายใจเข้าออกลึกๆ ซ้ำๆ สามารถใช้ได้ในทุกสถานการณ์

(5) ประเมินสถานการณ์และอารมณ์ ดูว่าเราสามารถติดตามควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดีหรือไม่ ถ้ารู้สึกว่าคุณอารมณ์ได้ค่อนข้างดีก็สามารถจัดสถานการณ์ตรงหน้าอย่างที่เรที่ตั้งใจ ตรวจสอบซ้ำด้วยตนเองทุกเดือน

ระบบการจัดเก็บข้อมูล

ระดับชุมชน

1. จำนวนผู้รับบริการในคลินิกไร้พุง รายใหม่ / รายเก่า
2. ข้อมูลพื้นฐานของผู้รับบริการ : ชื่อ สกุล เพศ อายุ ที่อยู่ ข้อมูลสุขภาพ น้ำหนัก เส้นรอบเอว รอบสะโพก
3. จำนวนผู้รับบริการส่งต่อไปศูนย์สุขภาพชุมชน หรือสถานีนอนามัย

ระดับสถานีนอนามัย

1. จำนวนผู้รับบริการในคลินิกไร้พุง รายใหม่ / รายเก่า
2. ข้อมูลพื้นฐานของผู้รับบริการ : ชื่อ สกุล เพศ อายุ ที่อยู่ ข้อมูลสุขภาพ (สัญญาณชีพ น้ำหนัก เส้นรอบเอว รอบสะโพก น้ำหนักเป้าหมายที่ต้องการลดน้ำหนัก)
3. จำนวนผู้ได้รับความรู้ คำแนะนำ และข้อปรึกษาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สุขภาพด้านโภชนาการ การออกกำลังกาย สุขภาพจิต และอารมณ์
4. จำนวนผู้รับบริการที่ได้รับการฝึกทักษะการออกกำลังกาย
5. จำนวนผู้รับบริการอื่นๆ เช่น ตรวจสุขภาพประจำปี
6. จำนวนผู้รับบริการส่งต่อไปโรงพยาบาล

ระดับโรงพยาบาลชุมชน

1. จำนวนผู้รับบริการในคลินิกไร้พุง รายใหม่ / รายเก่า
2. ข้อมูลพื้นฐานของผู้รับบริการ : ชื่อ สกุล เพศ อายุ ที่อยู่ ข้อมูลสุขภาพ (สัญญาณชีพ น้ำหนัก เส้นรอบเอว รอบสะโพก น้ำหนักเป้าหมายที่ต้องการลดน้ำหนัก)
3. จำนวนผู้ได้รับความรู้ คำแนะนำ และข้อปรึกษาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สุขภาพด้านโภชนาการกับการออกกำลังกาย สุขภาพจิต และอารมณ์
4. จำนวนผู้รับบริการที่ได้รับการฝึกทักษะการออกกำลังกาย
5. จำนวนผู้รับบริการอื่นๆ เช่น ตรวจสุขภาพประจำปี
6. จำนวนผู้รับบริการส่งต่อไปโรงพยาบาลทั่วไป หรือโรงพยาบาลศูนย์

บรรณานุกรม

- กรมอนามัย. กระทรวงสาธารณสุข. ขยับกายสบายชีวี: แนวทางการดำเนินงานการส่งเสริมการออกกำลังกายในหญิงตั้งครรภ์ในศูนย์สุขภาพชุมชน, การประชุมสัมมนาเวทีวิชาการเคลื่อนไหวย่างกายและการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ, ม.ป.ป.
- กรมอนามัย. กระทรวงสาธารณสุข. (2541). แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพสตรีวัยก่อนและหลังหมดระดูสำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข.ฉบับปรับปรุง.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2544). แนวทางการดำเนินงานการส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กองการแพทย์ทางเลือก กรมอนามัย. (2549). แนวทางการจัดโปรแกรมสุขภาพแบบผสมผสานสำหรับผู้ป่วยเบาหวานในสถานบริการสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กองโภชนาการ กรมอนามัย. (2541). คู่มือการส่งเสริมโภชนาการในคลินิกส่งเสริมสุขภาพสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร.
- กองโภชนาการ กรมอนามัย. (2546). โปรแกรมควบคุมน้ำหนักสำหรับหญิงวัยทำงาน. กรุงเทพฯ.
- กองออกกำลังกาย กรมอนามัย. (2553). คู่มือการดำเนินงานในคลินิก DPAC สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (ฉบับร่าง อัปเดตสำเนา).กรุงเทพมหานคร.
- สมชาย ลีทองอิน. (2543). คู่มือส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข. สำนักส่งเสริมสุขภาพ: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

ภาคผนวก

**แบบสำรวจพฤติกรรมทางอาหารและโภชนาการ
กองโภชนาการ กรมอนามัย**

โปรดกรอกข้อมูลเกี่ยวกับตัวท่าน

ชื่อ-สกุล..... เพศ [ ] ชาย [ ] หญิง

ตำแหน่ง.....

อายุ.....ปี

การศึกษา [ ] ระดับประถมศึกษา [ ] ระดับมัธยมศึกษา

[ ] ระดับอนุปริญญา [ ] ปริญญาตรี

[ ] สูงกว่าปริญญาตรี

น้ำหนัก.....กิโลกรัม

ส่วนสูง.....เมตร

BMI.....กก./ตร.ม.

เพื่อประโยชน์ของท่าน โปรดตอบคำถามต่อไปนี้ตามความเป็นจริง

1. ปกติ ท่านกินอาหารหลักวันละ 3 มื้อ ใช่หรือไม่
[ ] ใช่ (ข้ามไปตอบข้อ 3)
[ ] ไม่ใช่ ระบุมื้อที่งด.....
2. หากท่านงดกินอาหารมื้อใดมื้อหนึ่ง โปรดระบุเหตุผล.....
.....
3. ท่านให้ความสำคัญ หรือ กินอาหารมื้อใดมากที่สุด
[ ] มื้อเช้า [ ] มื้อเย็น
[ ] มื้อกลางวัน [ ] เท่ากันทุกมื้อ
4. ประเภทอาหารเช้าที่ท่านกินเป็นส่วนใหญ่ คืออะไร
[ ] ข้าวและกับข้าวแบบไทย [ ] กาแฟ และปาท่องโก๋ หรือขนมปัง
[ ] ก๋วยเตี๋ยว บะหมี่ [ ] นมสด
[ ] อาหารแบบตะวันตก [ ] อื่นๆ ระบุ.....
5. ประเภทอาหารกลางวันที่ท่านกินเป็นส่วนใหญ่ คืออะไร
[ ] ข้าวและกับข้าวแบบไทย [ ] อาหารแบบตะวันตก
[ ] ก๋วยเตี๋ยว บะหมี่ [ ] กาแฟ และขนมปัง
[ ] อื่นๆ ระบุ.....

6. ประเภทอาหารมือเย็นที่ท่านกินเป็นส่วนใหญ่ คืออะไร
- [ ] ข้าวและกับข้าวแบบไทย [ ] อาหารแบบตะวันตก
- [ ] ก๋วยเตี๋ยว บะหมี่ [ ] กาแฟ และขนมปัง
- [ ] อื่นๆ ระบุ.....
7. ปกติใน 1 วัน ท่านคิดว่า ท่านกินอาหารครบ 5 หมู่ หรือไม่
- [ ] ครบ [ ] ไม่แน่ใจ
- [ ] ไม่ครบ [ ] ไม่รู้
8. อาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่ท่านชอบกินหรือกินบ่อยมากที่สุด คืออะไร
- [ ] หมูเนื้อแดง [ ] เนื้อไก่
- [ ] หมูสามชั้น [ ] เครื่องในสัตว์
- [ ] เนื้อวัว [ ] ปลา
- [ ] อื่นๆ ระบุ.....(มังสวิรัต)
9. ปกติใน 1 วันท่านกินผัก กี่มือ
- [ ] ทุกมือ [ ] 1 มือ
- [ ] 2 มือ [ ] นานๆ กินสักครั้ง
- [ ] ไม่กินเลย ระบุเหตุผล.....
10. จงบอกผลไม้ที่ท่านชอบกินมากที่สุด มา 3 ชนิด
1. ....
2. ....
3. ....
11. หากท่านปรุงอาหารเอง ท่านใช้น้ำมันอะไรปรุงอาหาร
- [ ] น้ำมันสัตว์ ระบุ..... [ ] อื่นๆ ระบุ.....
- [ ] น้ำมันพืช ระบุ..... [ ] ไม่ได้ปรุงอาหารเอง
12. อาหารว่างที่ท่านกินเป็นประจำ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- [ ] ขนมหวาน [ ] น้ำอัดลม
- [ ] กาแฟ [ ] นม (โยวาลีน ไมโล)
- [ ] ผลไม้ [ ] อื่นๆ ระบุ.....
13. ปกติ อาหารมื้อใดบ้างที่ท่านกินนอกบ้าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- [ ] มื้อเช้า [ ] มื้อกลางวัน [ ] มื้อเย็น
14. ปกติอาหารมือเย็น ท่านปรุงเอง หรือ ซื้อสำเร็จ
- [ ] ปรุงเอง [ ] ซื้อสำเร็จทุกครั้ง (ไม่เคยปรุงเอง)
- [ ] ปรุงเอง และซื้อสำเร็จเป็นบางส่วน [ ] ออกไปกินนอกบ้านเป็นประจำ
- [ ] อื่นๆ ระบุ.....
15. ท่านใช้หลักเกณฑ์อะไรบ้างในการเลือกซื้ออาหารสำเร็จ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- [ ] ราคาถูก [ ] ซื้อตามใจชอบ ไม่มีหลักเกณฑ์

- [ ] มีคุณค่าทางโภชนาการ [ ] ความสะอาด
- [ ] น่ากิน [ ] อื่นๆ ระบุ.....
16. ท่านลดน้ำหนักด้วยวิธีใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- [ ] งดกินอาหารมือใดมือหนึ่ง ระบุมือ.....
- [ ] งดกินอาหารมือใดมือหนึ่ง แต่กินอาหารอื่นแทน
- [ ] ยังกินอาหารครบทุกมือ แต่กินให้น้อยลง
- [ ] หลีกเลี่ยงกินอาหารประเภทแป้ง ไขมัน น้ำตาล น้อยลง
- [ ] กินยาลดความอ้วน
- [ ] กินอาหารลดปริมาณลง และหมั่นออกกำลังกาย
- [ ] ไม่เคยลดน้ำหนัก
- [ ] อื่นๆ ระบุ.....
17. ท่านมีกิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกายในชีวิตประจำวัน เช่น การทำงานบ้าน งานอาชีพ ตัวอย่างเช่น การเดิน การทำสวน สัปดาห์ละกี่วัน และสะสมเวลาได้ละกี่นาที
- [ ] น้อยกว่า 3 วันๆ ละ ..... นาที
- [ ] มากกว่า 3 วันๆ ละ ..... นาที
- [ ] ทุกวัน ๆ ละ ..... นาที
18. ท่านออกกำลังกายบ่อยแค่ไหน
- [ ] ทุกวัน ๆ ละ ..... นาที [ ] เดือนละ ..... ครั้ง
- [ ] สัปดาห์ ละ ..... ครั้ง [ ] ไม่เคยออกกำลังกาย
19. ถ้าท่านไม่เคยออกกำลังกาย ท่านคิดว่าเกิดจากสาเหตุอะไร
- [ ] ไม่มีเวลา [ ] ขี้เกียจ
- [ ] ไม่มีสถานที่ อุปกรณ์ที่เหมาะสม [ ] ไม่เห็นความสำคัญ, ไม่สนใจ
- [ ] อื่นๆ ระบุ.....
20. ท่านเคยไปรับบริการ คลินิกไร้พุง ที่ไหนมาก่อน หรือไม่
- [ ] เคย [ ] ไม่เคย
21. ท่านทราบข่าวสารการเปิดคลินิกไร้พุงครั้งนี้ผ่านสื่อใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- [ ] โปสเตอร์ [ ] คนอื่นบอกมา
- [ ] แผ่นปลิว [ ] จดหมายทางราชการ
- [ ] อื่นๆ ระบุ.....

แบบสอบถามคัดกรองความเสี่ยงก่อนออกกำลังกาย
กองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ กรมอนามัย

ชื่อ ..... เพศ ..... วันที่ .....

ให้กาเครื่องหมาย / หน้าข้อความที่สอดคล้องกับตัวท่าน

1.ปัจจัยเสี่ยง (ถ้ามีปัจจัยเสี่ยง 2 ชนิดขึ้นไปจัดว่ามีความเสี่ยงปานกลาง)

- ..... 1. คุณพ่อ คุณแม่ พี่หรือน้องของท่านเป็นโรคหัวใจขาดเลือดหรือกล้ามเนื้อหัวใจตาย เปลี่ยนเส้นเลือด หัวใจ ขยายเส้นเลือดหัวใจหรือเสียชีวิตทันทีก่อนอายุ 55 ปี สำหรับผู้ชายหรือ 65 ปีสำหรับผู้หญิง
- ..... 2. ท่านสูบบุหรี่มาเป็นเวลา 6 เดือนแล้ว
- ..... 3. ท่านมีความดันโลหิตเท่ากับหรือมากกว่า 140 / 90 มม.ปรอท หรือท่านเป็นโรคความดันโลหิตสูงและใช้ยาควบคุมความดันโลหิต
- ..... 4. ท่านมีระดับไขมันชนิดเลว (LDL) มากกว่า 130 (หรือไขมัน โคเลสเตอรอลทั้งหมดมากกว่า 200 ถ้าไม่ได้วัดระดับไขมันชนิดเลว หรือมีไขมันชนิดดี (HDL) น้อยกว่า 35 แต่ ถ้าไขมันชนิดดีมากกว่า 60 ถือว่าเป็นปัจจัยเสริมในทางที่ดี
- ..... 5. ท่านมีระดับน้ำตาลช่วงอดอาหารเข้าเท่ากับหรือมากกว่า 110
- ..... 6. ท่านมีดัชนีมวลกายเท่ากับหรือมากกว่า 30 หรือรอบเอวมากกว่า 100 ซม.
- ..... 7. ท่านไม่ได้เคลื่อนไหวออกแรง / ออกกำลังกายสะสมให้ได้อย่างน้อยวันละ 30 นาทีทุกวันหรือเกือบทุกวันที่ทำให้หายใจกระชั้นขึ้นหรืออ่อนล้างเหนื่อย

2.อาการ (ถ้ามีอาการ 1 ชนิดขึ้นไปจัดว่ามีความเสี่ยงสูง)

- ..... 1. ท่านมีหรือเคยมีอาการเจ็บหรือแน่นๆบริเวณหน้าอก หรือบริเวณใกล้เคียง
- ..... 2. ท่านมีหรือเคยมีอาการหน้ามืดเป็นลมหรือวิงเวียน (นอกเหนือไปจากอาการหน้ามืดจากการลุกขึ้นยืนอย่างรวดเร็ว
- ..... 3. ท่านรู้สึกหายใจลำบากหรืออึดอัดเวลานอนหรือนอนราบ
- ..... 4. ท่านมีหรือเคยมีเท้าบวม (นอกเหนือไปจากอาการบวมที่เกิดจากการยืนนานๆ)
- ..... 5. ท่านมีหรือเคยมีอาการหัวใจเต้นเร็วผิดปกติหรือใจสั่น
- ..... 6. ท่านมีหรือเคยมีอาการเจ็บที่ขา (ปวดน่องเป็นพักๆ)
- ..... 7. แพทย์เคยบอกว่า หัวใจของท่านมีเสียงผิดปกติ
- ..... 8. ท่านรู้สึกเหนื่อยล้าผิดปกติหรือรู้สึกหายใจลำบาก ชัด เมื่อทำกิจกรรมตามปกติ

3.อื่นๆ

- ..... 1. ท่านอายุเท่าไร (ผู้ชายเท่ากับหรือมากกว่า 45 ปี ผู้หญิงเท่ากับหรือมากกว่า 55 ปี จัดว่ามีความเสี่ยงปานกลาง)
- ..... 2. ท่านมีโรคต่อไปนี้หรือไม่ โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดส่วนปลาย โรคหลอดเลือดสมอง โรคอุดกั้นทางเดินหายใจเรื้อรัง (ถุงลมโป่งพองหรือหลอดลมอักเสบเรื้อรัง) โรคหืด โรคปอด โรคเบาหวาน ความผิดปกติของต่อมไทรอยด์ โรคไตหรือโรคตับ (ถ้ามีโรคใดโรคหนึ่งจัดว่ามีความเสี่ยงสูง)
- ..... 3. ท่านมีปัญหาที่กระดูกหรือข้อต่อ อาทิ ข้ออักเสบหรือเคลือบข้อ ซึ่งจะมีอาการแสบเมื่อย ออกกำลังกาย (การทดสอบด้วยการออกกำลังกายต้องเลื่อนออกไปก่อนหรือปรับวิธีการ)
- ..... 4. ท่านมีไข้หวัด ไข้หวัดใหญ่ หรือการอักเสบติดเชื้อ(การทดสอบด้วยการออกกำลังกายต้องเลื่อนออกไปก่อน)
- ..... 5. ท่านตั้งครันท์ (การทดสอบด้วยการออกกำลังกายต้องเลื่อนออกไปก่อนหรือปรับวิธีการ)
- ..... 6. ท่านยังมีปัญหาอื่นๆ อีกหรือไม่ ซึ่งทำให้ท่านไม่สามารถออกกำลังกายที่หนักหน่วงได้

การแปลความหมาย

- * ความเสี่ยงต่ำ (อายุน้อย ผู้ชายน้อยกว่า 45 ปี ผู้หญิงน้อยกว่า 55 ปี) และมีปัจจัยเสี่ยงไม่เกิน 1 ชนิด) สามารถทำการทดสอบด้วยการออกกำลังกายสูงสุด หรือออกกำลังกายที่หนักหน่วงได้
- * ความเสี่ยงปานกลาง อายุมาก ผู้ชายน้อยกว่า 45 ปีขึ้นไป ผู้หญิงน้อยกว่า 55 ปีขึ้นไป) หรือมีปัจจัยเสี่ยง 2 ชนิดขึ้นไป) สามารถทำการทดสอบด้วยการออกกำลังกายเกือบสูงสุด หรือออกกำลังกายระดับปานกลาง
- * ความเสี่ยงสูง (มีอาการ 1 ชนิดขึ้นไป หรือเป็นโรค)
การทดสอบด้วยการออกกำลังกายต้องกระทำภายใต้การดูแลของแพทย์หรือมีการตรวจร่างกายก่อนการออกกำลังกาย และกระทำภายใต้คำแนะนำของแพทย์

เวชระเบียนผู้รับบริการคลินิกไร้พุง (DPAC)

หน่วยงาน.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับบริการ

ชื่อ.....สกุล.....วัน/เดือน/ปี เกิด.....อายุ.....ปี
เลขที่บัตรประชาชน.....ที่อยู่ปัจจุบัน.....
.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์ (บ้าน) .....โทรศัพท์ (มือถือ) .....
E-mail.....
สถานที่ทำงาน.....โทรศัพท์ (ที่ทำงาน).....

ประวัติสุขภาพ (ในรอบปีที่ผ่านมาท่านเคยเจ็บป่วยด้วยโรคต่อไปนี้)

☐ โรคความดันโลหิตสูง	☐ โรกระบบกล้ามเนื้อ
☐ โรคภูมิแพ้ หรือ หอบหืด	☐ โรกระบบกระดูกและข้อ
☐ โรคเบาหวาน	☐ โรกระบบอวัยวะสืบพันธุ์ เช่น ไข่เลื่อน เป็นต้น
☐ โรคหัวใจ	☐ อื่นๆ (ระบุ).....

ยาที่ท่านรับประทานเป็นประจำ (ระบุ).....

ประวัติการผ่าตัด (ในรอบปีที่ผ่านมาท่านเคยผ่าตัด หรือไม่)

- เคย (ระบุ)..... ไม่เคย

พฤติกรรมการออกกำลังกาย (ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา) ท่านมีการออกกำลังกายอย่างไร

☐ ไม่ออกกำลังกาย	☐ ไม่สม่ำเสมอ น้อยกว่า 3 ครั้ง/สัปดาห์
☐ เป็นประจำมากกว่า 3 ครั้ง/สัปดาห์	☐ อื่นๆ (ระบุ).....

พฤติกรรมการรับประทานอาหาร

(1) รสชาติอาหารที่ท่านรับประทานเป็นประจำ

- รสหวาน รสเปรี้ยว รสเค็ม อื่นๆ (ระบุ).....

(2) ประเภทอาหารที่ท่านรับประทานเป็นประจำ

- พื้นบ้าน ฟาสต์ฟู้ด (Fast Food) มังสวิรัติ อื่นๆ (ระบุ).....

เป้าหมายในการออกกำลังกาย

- หุ่นกระชับได้สัดส่วน (Fit & Firm) เพิ่มสัดส่วน ลดน้ำหนัก

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

ลงชื่อ.....ผู้รับสมัคร

วัน/เดือน/ปี ที่สมัคร.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลการประเมินสุขภาพผู้รับบริการ / ข้อเสนอแนะ / การให้บริการแก่ผู้รับบริการ

ที่	การบริการ	วัน/ เดือน/ปี	BP (มม./ ปรอท)	ชีพจร (ครั้ง/ นาที)	ส่วนสูง (เมตร)	น้ำหนัก (ก.ก.)	BMI	ไหล่ กว้าง (ซม.)	รอบ เอว (ซม.)	รอบอก (ซม.)	รอบแขน (ซม.)		รอบขา (ซม.)		รอบน่อง (ซม.)		
											ซ้าย	ขวา	ซ้าย	ขวา	ซ้าย	ขวา	
1	ครั้งแรก (ลงทะเบียน)																
2	ครบ 1 เดือน																
3	ครบ 3 เดือน																
4	ครบ 6 เดือน																
5	ครบ 9 เดือน																
6	ครบ 12 เดือน																

ครั้งที่	กิจกรรมการบริการ	การวางแผนให้บริการครั้งต่อไป	วันนัดครั้งต่อไป (F/U)	ลายมือชื่อเจ้าหน้าที่ให้บริการ

แบบรายงานผลการดำเนินงานคลินิกไร้พุง

สรุปรายงานผู้รับบริการประจำวัน

1.	จำนวนผู้รับบริการทั้งหมด	.....	คน
2.	รายใหม่	.....	คน
3.	บริการสำหรับผู้รับบริการรายใหม่..... (แยกประเภท) เช่น	.....	คน
	- ประเมินสถานะสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ	.....	คน
	- ให้คำปรึกษาการออกกำลังกาย	.....	คน
	- ให้คำปรึกษาการบริโภคอาหาร	.....	คน
	- ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตและอารมณ์	.....	คน
	- ฝึกทักษะการออกกำลังกาย	.....	คน
	- อื่นๆ เช่น ตรวจสอบสุขภาพประจำปี	.....	คน
4.	รายเก่า	.....	คน
5.	บริการสำหรับผู้รับบริการรายเก่า..... (แยกประเภท) เช่น	.....	คน
	- ประเมินสถานะสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ	.....	คน
	- ให้คำปรึกษาการออกกำลังกาย	.....	คน
	- ให้คำปรึกษาการบริโภคอาหาร	.....	คน
	- ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตและอารมณ์	.....	คน
	- ฝึกทักษะการออกกำลังกาย	.....	คน
	- อื่นๆ เช่น ตรวจสอบสุขภาพประจำปี	.....	คน

สรุปรายงานผู้รับบริการประจำเดือน

1.	จำนวนผู้รับบริการทั้งหมด	.....	คน
2.	รายใหม่	.....	คน
3.	บริการสำหรับผู้รับบริการรายใหม่..... (แยกประเภท) เช่น	.....	คน
	- ประเมินสถานะสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ	.....	คน
	- ให้คำปรึกษาการออกกำลังกาย	.....	คน
	- ให้คำปรึกษาการบริโภคอาหาร	.....	คน
	- ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตและอารมณ์	.....	คน
	- ฝึกทักษะการออกกำลังกาย	.....	คน
	- อื่นๆ เช่น ตรวจสอบสุขภาพประจำปี	.....	คน

สรุปรายงานผู้รับบริการประจำเดือน -ต่อ-

4.	รายเก่า	.....	คน
5.	บริการสำหรับผู้รับบริการรายเก่า..... (แยกประเภท) เช่น		
-	ประเมินสภาวะสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ	.....	คน
-	ให้คำปรึกษาการออกกำลังกาย	.....	คน
-	ให้คำปรึกษาการบริโภคอาหาร	.....	คน
-	ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตและอารมณ์	.....	คน
-	ฝึกทักษะการออกกำลังกาย	.....	คน
-	อื่นๆ เช่น ตรวจสอบสุขภาพประจำปี	.....	คน

ลงชื่อ.....ผู้จัดทำรายงาน